

терінің жон арқасы (чепарак). Терідегі ақауларды түрлерін анықтау және оны «өмірлік» немес «терілік» ақауларға жатқызу МемСТ-28425-90 [4] талабына сай жүргізілді.

2003-2005 жылдары көктем айында дайындалған терілердегі ақау түрлері 1-ші кестеде берілген

1-кесте. Көктем айларында дайындалған терілердің «өмірлік» ақаулары

Тұқым түрі	2003 жыл				2005 жыл			
	n	O	C	M	n	O	C	M
Голловей	3	2	1	-		1	-	-
Сант-Гертруда	3	2	2	-	3	9	-	1
Қазақтың ақ бас сиыры	3	-	2	-	3	-	-	-
Әулиеқөл	2	4	1	-	2	3	-	-
Алатау	4	1	-	2	4	2	-	-
Симментал	3	1	1	2	3	5	2	1
Қалмық	1	1	2	-	-	-	-	-
Әулиеата	2	-	-	-	2	1	-	-

Ескерту: O- оқыра орыны; C- сыздауық; M-мүйізделген жер

Кестеде мүйізді ірі қара малы терісінің сапасына әсер ететін және теріде жиі кездесетін ақаулардың түрлері берілген. Оқыра жұмыртқаларының орыны етті бағыттағы сиыр малының терісінде көп кездесетіні байқалады. Етті бағытта өнім беретін сиырлардың 2003 жылдың көктемінде дайындалған терілерінде оқыра орынының жалпы саны 9 дана болса, бұндай ақаулар 2005 жылдың көктемінде дайындалған терілерді көбірек кездесті, яғни 13 дана. Екі жылдық тәжірибе барысында тексерілген терілерде кездескен оқыра орыны ақауының жалпы саны 32 дана, оның ішінде 21 данасы етті бағыттағы сиырлардың терісінде анықталды. Етті бағыттағы сиырлардың ішінде, терілерінде оқыра құрттарының орындары көп кездескен Санта-Гертруда сиырлары, себебі бұл сиырлардың жазғы және күзгі жайылу өрісінің аймағы қамысты өзендердің жағалау, сондықтан олардың терілерінде оқыра жұмыртқаларының орының көп болуы күтілген жәйт. Ал, етті-сүтті және сүтті бағыттағы сиырлардың терісінде оқыра құрттарының орындарын аз болу, олардың тұрғылықты күту жағдайында болу деген ойдамыз. Терілердегі ақаудың мүйізделген түрінің кездесуі етті-сүтті бағыттағы сиырлардың тұқымын кездесті, бұндай ақаулар малдың күтіп-бағу жағдайына байланысты болуы мүмкін.

Сонымен мүйізді ірі қара малының көктемде дайындалған терілеріндегі ақаулар, сиырлардың өнім бағыттына және күтіліп бағылуына байланысты болады.

1.Страхов И.П. Химия и технология кожи и меха. Издательство «Легкая индустрия» Москва-1970. –С 64-68.

2.Захан С. Товарные качество кожевенного сырья заготавливаемого в МНР. Дисс.... канд. с.-х наук: 06.02.04. Улан-Батор 1990.-С. 61-121.

3.Дорж Ы. Үтхримж арьсжы гуурчаы танцъяз, Ж.Б. 1969.

4. Сырье кожевенное. Технические условия ГОСТ 28425-90. Москва. 18с.

Прижизненные пороки кожевенного сырья типа «свищи» часто встречается коже мясных пород, а мясомолочных и молочных пород пороки типа «ороговение» поверхности кожи.

УДК.636.3.083:616.079.75:591.471.3

КӨКТЕМ АЙЛАРЫНДА ДАЙЫНДАЛҒАН ТЕРІЛЕРДІҢ «ТЕРІЛІК» АҚАУЛАРЫ

Кенжебай М-III

Қазақ ұлттық аграрлық университеті

Тері шикізатының сапасын артырудың тура жолының бірі, терідегі ақау санын азайту болып есептеледі. Оның ішінде «терілік» ақауларды болдырмау оның алдын алу шараларын жасау басты мақсат болып табылады. Теріні мал денесінен ажыратып алу үрдісінде жіберілетін қателіктер, терінің әр түрлі аймағында және терінің әр бөлігінде пайда болуы, терінің сортына және сапасына әр түрлі деңгейде әсерін тигізеді. Мүйізді ірі қара малының терісінде алғашқы өңдеу кезінде пайда

болатын және жиі ұшырасатын «терілік» ақауларға К Аманжолов және В.Е. Черепанов (1) мынандай анықтама береді.

Жонылған тері (выхваты) – теріні сыпыру немесе майынан арылту кезінде терінің шел қабатын тереңдете жонып кету.

Тесіктер (дыры) – теріні сыпыру немесе майынан арылту кезінде теріні тесіп алу.

Кесілген жер (подрези) – терінің шел қабаты жағынан тереңдете кесілген жер, бірақ тесілмеген.

«Терілік» ақаулардың барлық түрлері теріні сыпыру, шелдеу, сақтау және тасымалдау шараларының дұрыс жүргізілмегендігінен пайда болады.

2003-2005 жылдары Оңтүстік-шығыс аймағында өсірілетін және әр түрлі тұқым түріне жататын сиырлардың көктем айларында өнеркәсіпке пайдалануға арналып дайындалған терілерде кездесетін «терілік» ақауларына зерттеулер жүргіздік.

Терінің ақауларын анықтау үшін, арнай жасалған стөл үстіне теріні шел жағын жоғары қарата жайып, терінің бетінде қандай ақаулар барын МемСт 28425-90 талабына сай анықтадық.

Ескерте кететін жәйт, көктемде дайындалған ірі қара малының терілері, шаруашылықтарда арнайы ет өнімінің қажеттілігіне арналып сойылған малдардың терілері болды. Малдың сою және терісін сыпыруда әр кезде әр түрлі қасапшылар жұмылдырылды.

Мал соятын қасапшылардың дайындықсыз келудің және арнай құралдардың қолданыламау себебінен барлық зерттелген терілерде жоғарыда көрсетілген ақаулардың түрлері толық кездеседі.

Терідегі «терілік» ақауларды анықтау нәтижесі 1-ші кестеде беріліп отыр.

1-кесте. Көктем айларында дайындалған терілердің «терілік» ақаулары

Тұқым түрі	2003 жыл				2005 жыл			
	N	T	Ж	K	n	T	Ж	K
Голловей	3	6	7	6	3	6	6	1
Сант-Гертруда	3	8	12	4	3	4	2	2
Қазақтың ақ бас сиыры	3	-	4	6	3	7	7	3
Әуликөл	2	2	5	5	2	4	3	5
Алатау	4	4	3	5	4	-	-	6
Симментал	3	4	5	4	3	2	6	6
Қалмық	1	4	-	2	-	-	-	-
Әулиеата	2	-	-	-	2	3	4	1

Кестенің мәліметтеріне қарағанда, сиырларды тұқым түріне қарамай-ақ, көктемде дайындалған терілерде «терілік» ақаулардың көп болғандығы байқалады.

Жалпы дайындалған терілерде жылына қарай ақаулардың кездесу аса көп алшақтық жоқ. 2003 жылы дайындалған 22 теріде 28 тесік, 36 жону және 32 кесілген жер болса, 2005 жылы дайындалған 20 теріде 26 тесік, 26, жону және 24 кесілген жер түріндегі ақаулар кездесті.

Мүйізді ірі қара малының терілері МемСт 28425-90 талабына сай төртінші сараптау тобына жатады. Стандарттың нормасы бойынша төртінші топтағы терілердің бірінші сортының ортасында 3 ақау, 11 сортының ортасында 5 ақау және 111 сортты терілердің орта шенінде 18 ақауға дейін ұлықсат етіледі. Зерттелген терілердің ішінде бірінші сортты терілердің талабын Әуликөл, Алатау Симментал және Әулиеата сиырларынан алынған терілердің орта шеніндегі ақаулар саны стандартта көрсетілген ақау санымен сәйкес келеді, яғни 3 данадан артық емес. Сортталған терілерде екінші сортты терілерде жіберілетін ақау санына қойылатын стандарттық талаптарды, сиыр терілеріндегі ақау саны толық қанағаттандырды, тек Голловей сиырының бір терісінен (6 дана) және Санта-Гертруда екі терісі (6,8 дана) ақаулар анықталғандықтан олар үшінші сортты терілерге жатқызылды.

Қорыта келгенде «терілік» ақаулардың малдың тұқым түріне байланысты болмайтындығын, олардың малды сою, терісін сыпыру және басқада теріні алғашқы өндеуден өткізуде кезінде жіберілетін қателіктерден болатын ақаулар деп айтуға болады. Мал сою және терісін сыпыру жұмыстарын арнай мамандар жүргізсе, өнеркәсіпке жоғары сортты терілерді тапсыруға зор мүмкіндік туады.

1. Аманжолов Ж.К., Сеитов С.Е. Пути увеличения производства и улучшения качества кожаного сырья. Аналитический обзор. Алма-Ата 1988. –С. 57-61
2. Сырье кожаное. Технические условия ГОСТ 28425-90. Москва. 18с.

Посмертные пороки кожаного сырья крупного рогатого скота зависят от организации убоя и первичной обработки сырья.

УДК 616.619.98

О ЗНАЧЕНИИ МЕЖГРУППОВЫХ РЕАКЦИЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ЭТИОЛОГИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ ЛЕПТОСПИРОЗА

Киркимбаева Ж.С.

Казахский национальный аграрный университет (КазНАУ)

На основании различий антигенного состава, выявляемого в реакциях перекрестной агглютинации и лизиса и перекрестной адсорбции антител из антисывороток патогенные лептоспиры делят на серовары, являющиеся основными внутривидовыми таксономическими единицами. В настоящее время известно 230 серологических вариантов лептоспир, которые разделены на 25 серологических групп (Australis, Autumnalis, Ballum, Bataviae, Canicola, Celledoni, Cynopteri, Djasiman, Grippotyphosa, Hebdomadis, Icterohaemorrhagiae, Javanica, Kirschneri, Louisiana, Lyme, Manhao, Mini, Panama, Pomona, Pyrogenes, Ranarum, Sarmin, Sejroe, Shermani, Tarassovi). Список сероваров лептоспир постоянно увеличивается, что свидетельствует об образовании новых серологических вариантов в процессе эволюции.

По мнению ряда ученых этот процесс является следствием циркуляции лептоспир среди животных, в особенности в организме несвойственного для них вида животного и длительного сосуществования возбудителя и хозяев, их совместной эволюции. В то же время множественность сероваров лептоспир связывают со спонтанной, генетически обусловленной изменчивостью паразита. Из результатов опытов отдельных исследователей следует, что персистирование в организме животного, в крови которого содержатся специфические антитела, может также послужить одним из факторов изменения антигенной структуры (1, 2, 3, 4, 5).

До настоящего времени остается спорным вопрос о разведении сыворотки, с которого следует учитывать как положительную в проведении реакции микроагглютинации. Большинство исследователей предлагают оценивать РМА положительной с разведения 1:100. Такая трактовка оценки результатов реакции принята и в Международном зооветеринарном кодексе (1980). При серологической диагностике лептоспироза довольно часто наблюдаются гетерологичные (межгрупповые) реакции агглютинации. Особого внимания заслуживает ситуация, при которой в крови больного животного появляются гетерологичные межгрупповые агглютинины и отсутствуют или обнаруживаются в низких титрах антитела против лептоспир серогруппы, вызвавшей данное заболевание. В 2008 году нами было проведено исследование сыворотки крови свиней, по результатам которого в сыворотке крови животных были обнаружены агглютинины к лептоспирам Pomona в титре 1:400, Tarassovi 1: 800, Icterohaemorrhagiae 1:400. При бактериологическом исследовании абортированных плодов были выделены лептоспиры серогруппы Pomona. Такая картина наблюдалась при исследовании нами сыворотки крови 64 голов крупного рогатого скота из хозяйств Алматинской области, из которых у 15% животных были обнаружены антитела к лептоспирам Hebdomadis (1:400-1:800), Pomona (1:400-1:800) и Sejroe (1:200-1:400), в двух случаях к лептоспирам Grippotyphosa (1:50-1:100). При повторном исследовании сыворотки крови позитивно реагирующих животных через 12 дней перекрестную реакцию давали 8% проб. Для определения этиологической структуры лептоспироза нами было проведено определение противолептоспирозных антител путем дифференцировки иммуноглобулинов двух классов М и G с использованием метода избирательного разрушения Ig М редуцирующими веществами с потерей агглютинирующей способности [Е.В.Чернохвостова,